

Factsheet Veilige arbeidsomstandigheden

Arbowet en zorgplicht

Sinds 1 januari 2007 is de [Arbeidsomstandighedenwet](#) (Arbowet) in beginsel niet meer van toepassing op vrijwilligers. Alleen als er ernstige risico's aanwezig zijn, blijven de arbovoorschriften wel van toepassing. En voor vrijwilligers die tot de omschreven kwetsbare groepen behoren, blijven een aantal aanvullende voorschriften gelden. Daarnaast blijven vrijwilligersorganisaties op basis van hun zorgplicht verantwoordelijk en aansprakelijk voor veilige en gezonde werkomstandigheden voor hun vrijwilligers. In het [Burgerlijk Wetboek \(artikel 7:658\)](#) staat beschreven dat de werkgever aansprakelijk is als hij/zij toerekenbaar te kort schiet in de zorgverplichting. Omdat er geen sprake hoeft te zijn van een arbeidsovereenkomst, vallen ook stagiaires en vrijwilligers onder dit artikel.

Arbeidstijdenwet en Arbeidstijdenbesluit

In de [Arbeidstijdenwet](#) en het [Arbeidstijdenbesluit](#) worden de werk- en rusttijden voor werknemers geregeld. Sinds 2007 gelden er uitzonderingsregels voor vrijwilligers waardoor zij niet meer volledig aan deze regelgeving zijn gebonden. Zo worden de arbeidstijden van vrijwilligers niet meer van overheidswege beperkt en zijn organisaties niet meer verplicht de arbeids- en rusttijden van vrijwilligers te registreren. In [artikel 2.1:2 van het Arbeidstijdenbesluit](#) kunt u lezen welke artikelen niet van toepassing voor het vrijwilligerswerk.

***Let op!** In dit artikel staat nadrukkelijk vermeld dat een vrijwilliger van 16 of 17 jaar geen vrijwilligerswerk mag doen tussen 23.00 en 06.00 uur. Voor kinderen tot 16 jaar gelden ook nog andere restricties. Zo mogen kinderen van 13, 14 en 15 jaar alleen buiten schooltijd lichte, niet-industriële hulparbeid verrichten. Deze voorwaarden gelden ook ten aanzien van het vrijwilligerswerk. Meer informatie over wanneer vrijwilligerswerk is toegestaan bij jongeren vindt u [hier](#).*

Wie is vrijwilliger?

De Arbowet, Arbeidstijdenwet en Arbeidstijdenbesluit sluiten allen aan bij definitie van vrijwilliger zoals de Belastingdienst deze hanteert: een vrijwilliger is een persoon die niet beroepshalve en op vrijwillige basis werkzaamheden verricht voor een organisatie of instelling die niet is onderworpen aan de vennootschapsbelasting of voor een sportorganisatie, zonder dat hij daarvoor een reële arbeidsbeloning ontvangt. Zie [artikel 2, zesde lid, van de Wet op de loonbelasting 1964](#).

Wat houden veilige en gezonde arbeidsomstandigheden in?

In het algemeen komt dit er op neer dat vrijwilligers veilige toegang tot de werkplek hebben en deze, ook in geval van nood, veilig kunnen verlaten, dat de werkplek zodanig is ingericht dat er veilig gewerkt kan worden en dat er voorlichting en veiligheidsinstructies worden gegeven zodat materiaal en werktuigen veilig gebruikt worden. Ook de aanwezigheid van persoonlijke beschermingsmiddelen zoals veiligheidsbrillen en beschermende kleding vallen hieronder. Om geen onnodige risico's te lopen, is het verder belangrijk om ook de duur van het vrijwilligerswerk in de gaten te houden. Vrijwilligers die immers lange tijd achter elkaar voor de organisatie in touw zijn, kunnen steken laten vallen waardoor zij de veiligheid in

gevaar kunnen brengen. Wees hier alert op en spreek mensen er ook op aan. Meer informatie over veilige arbeidsomstandigheden en vrijwilligerswerk vindt u ook via [Vrijwilligers en Werk - Arboportaal](#).

RI&E verplicht?

Een risico- inventarisatie & - evaluatie (RI&E), bedrijfshulpverlening (BHV) en een preventie-medewerker zijn in principe niet meer verplicht als de vrijwilligersorganisatie geen betaalde krachten in dienst heeft. Heeft u beroepskrachten in dienst? Dan zult u voor hen wel een RI&E, bedrijfshulpverlening en een preventiemedewerker moeten organiseren. Als de betaalde krachten tezamen niet meer dan veertig uur per week in dienst zijn, dan mag de organisatie de RI&E zelf uitvoeren. Het is dan niet verplicht om een arbodienst in te schakelen.

***Tip!** Ook als u geen betaalde krachten heeft, is het raadzaam om binnen uw organisatie de risico's in kaart te brengen en vast te leggen op welke manier u deze risico's tot het minimum zult beperken. Aan de hand van deze [Arbocheck](#) kunt u eenvoudig nagaan welke risico's er binnen uw organisatie spelen. U kunt ook een [RI&E voor vrijwilligerswerk](#) doen.*

Wel Arbo bij ernstige risico's

Zoals gezegd blijven de arbovoorschriften wel van toepassing als er sprake is van ernstige risico's voor de gezondheid en veiligheid van de vrijwilligers. De arbo spreekt van ernstige risico's als vrijwilligers werken:

- met gevaarlijke stoffen en biologische agentia;
- op hoogte (boven de 2,5 meter);
- met grote fysieke belasting (incl. het werken onder hoge druk);
- met geluidsbelastingen (boven 85 dB);
- met onveilige en niet deugdelijke arbeidsmiddelen;
- met hijs- en hefwerktuigen;
- op een bouwplaats;
- onder extreme temperaturen.

Bij het werken met gevaarlijke stoffen en biologische agentia blijft een RI&E verplicht. Voor de andere aangegeven risico's is het voldoende om middels veiligheidsinstructies, voorlichting en het beschikbaar stellen van beschermingsmiddelen ervoor te zorgen dat vrijwilligers hun werk veilig kunnen doen. In het [Arbodemstandighedenbesluit](#) staat precies beschreven wat men onder de specifieke risico's verstaat en aan welke normen u moet voldoen. In [artikel 9.5a](#) van dit besluit kunt u lezen welke artikelen verplicht zijn voor vrijwilligersorganisaties.

- **Gevaarlijke stoffen**

Gevaarlijke stoffen zijn stoffen die de gezondheid en veiligheid van vrijwilligers ernstig kunnen schaden. Denk bijvoorbeeld aan springstoffen, asbest, benzenen en gechloreerde waterstoffen, vluchtige organische stoffen, lood en loodwit. Als vrijwilligers met gevaarlijke stoffen werken, is het belangrijk dat zij bekend zijn met de risico's van de stoffen en weten wat zij moeten doen wanneer deze in gevaarlijke hoeveelheden vrijkomen. Zorg er tevens voor dat gevaarlijke stoffen in een veilige afgesloten plaats zijn opgeborgen en dat alleen deskundige mensen de gevaarlijke

stoffen gebruiken nadat zij de aanwijzingen hebben gelezen. Andere maatregelen die u kunt treffen, zijn het aanbieden van voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen zoals oog-, hand- of gezichtsbescherming en een oogspoelfles/ nooddouche om de risico's van bijtende stoffen te beperken. Zorg er ook voor dat er voldoende ventilatie of afzuiging in de ruimte aanwezig is.

- **Biologische agentia**

Onder biologische stoffen en agentia wordt onder andere verstaan; niet genetisch gemodificeerde celculturen, menselijke endoparasieten en micro- organismen. Niet heel veel vrijwilligers zullen hiermee werken maar als dit het geval is, doe dit dan in een omgeving waar kans op besmetting zoveel mogelijk is uitgesloten en betreedt de ruimte niet zonder persoonlijke beschermingsmiddelen.

- **Werken op hoogte**

Bij werkzaamheden waarbij valgevaar bestaat, wordt onderscheid gemaakt tussen het gebruik van een ladder of trap en steigers, stellingen, bordes of verhoogde werkvloer. Als u een ladder of trap nodig heeft, gebruik dan een ladder die goedgekeurd is voor de industrie en zorg ervoor dat vrijwilligers over de juiste werkwijze zijn geïnstrueerd. Maakt u gebruik van steigers (boven de 2,5 meter) zorg er dan voor dat er steigers door een erkend steigerbouwer zijn opgebouwd. Bij het werken op een verhoogde werkvloer (bijv. dak) is het verplicht een stevige leuning of hekwerk aan te brengen. Wanneer dit niet mogelijk is, moeten vangnetten, veiligheidsgordels of vanglijnen van voldoende sterkte worden gebruikt.

- **Grote fysieke belasting**

Bij fysieke belasting gaat het niet alleen om het tillen van zware voorwerpen. Ook een ongunstige houding van eenzijdige arbeid waarbij continue dezelfde bewegingen vereist zijn, wordt beschouwd als grote fysieke belasting. Zorg er dus voor dat mensen hun houding en werkzaamheden voldoende kunnen afwisselen. Als er zwaar getild moet worden, houdt dan de norm van maximaal 25 kg aan. Til zo nodig met zijn tweeën en gebruik til- en transporthulpmiddelen (koevoet, takel, steekwagen e.d.).

- **Geluidsbelasting**

Van geluidsbelasting is al sprake wanneer iemand op 1 meter afstand met stemverheffing moet spreken om zich verstaanbaar te maken (meer dan 85 dB). Stel dus gehoorbescherming zoals oordoppen ter beschikking wanneer vrijwilligers in een lawaaiige omgeving moeten werken.

- **Arbeidsmiddelen**

Gereedschap, machines, hijs- en hefwerktuigen en vervoersmiddelen zijn voorbeelden van arbeidsmiddelen waar vrijwilligers mee te maken kunnen hebben en die ernstige risico's kunnen veroorzaken als het niet goed wordt onderhouden. Zorg er dus voor dat deze materialen tijdig worden gecontroleerd, worden gerepareerd of buiten gebruik worden gesteld. Stel een onderhoudsplan op, een procedure voor melding van tekortkomingen of mankementen en voer deze uit. Daarnaast blijft het natuurlijk van groot belang dat mensen goed zijn geïnstrueerd over veilig gebruik, dat er persoonlijke beschermingsmiddelen aanwezig zijn en dat er mensen in de buurt zijn die te hulp kunnen schieten als er een keer iets mis gaat. Voor het gebruik van hijs- en hefwerktuigen geldt dat deze alleen bediend mogen worden door mensen die over deze specifieke deskundigheid beschikken.

- **Bouwplaats**

Op bouwterreinen gelden aanvullende voorschriften om mensen te beschermen. Zo moet de plek goed worden afgezet, moeten mensen goed geïnformeerd zijn over de mogelijke gevaren en daarvoor persoonlijke beschermingsmiddelen hebben ontvangen.

- **Extreme temperaturen**

In principe zullen niet veel vrijwilligers geconfronteerd worden met extreme temperaturen. Mocht dit wel het geval zijn, zorg er dan voor dat er voldoende voorzorgsmaatregelen getroffen zijn. Bijvoorbeeld door bij extreme hitte voldoende water en beschermingsmiddelen tegen verbranding te bieden en bij extreme kou onderkoeling te voorkomen door passende kleding te verstrekken.

Kwetsbare groepen

Jongeren onder de 18 jaar, zwangere vrijwilligers en vrouwen die borstvoeding geven, worden door de arbo beschouwd als kwetsbare groepen. De arbo schrijft dan ook voor dat organisaties deze groepen extra aandacht moeten geven als het gaat om veiligheidsinstructies, aanpassingen van de werkplek, fysieke belasting, de mate en duur van blootstelling aan gevaarlijke stoffen en biologische agentia en andere specifieke gevaren en behoeften van deze groepen. Voor jongeren geldt dat er, gezien hun leeftijd en beperkte ervaring sneller sprake zal zijn van een ernstig risico. Als er specifieke gevaren aan het vrijwilligerswerk zijn verbonden, zullen de jongeren het vrijwilligerswerk alleen mogen verrichten als er deskundig toezicht aanwezig is. De norm daarbij is dat er zoveel deskundig toezicht moet zijn, zodat de risico's voor de jongeren gelijk zijn aan de risico's voor volwassenen. Bepaalde werkzaamheden zijn sowieso verboden voor jongeren. Bijvoorbeeld werkzaamheden onder hoge luchtdruk zoals bij duiken, met een hoge geluidsbelasting (boven 85 dB) en werkzaamheden met schadelijke straling en trillingen. Voor zwangere vrijwilligers en vrijwilligers die borstvoeding geven, zal de organisatie het werk zo in moeten richten dat het geen negatieve invloed heeft op de zwangerschap of borstvoeding. Denk daarbij bijvoorbeeld aan het beperken van fysieke belasting en het creëren van een rustruimte.

Goed arbeidsklimaat met gemotiveerde vrijwilligers

Iedere vrijwilligersorganisatie wil natuurlijk ongelukken en aansprakelijkheidskwesties voorkomen. Daarnaast dragen veilige arbeidsomstandigheden ook bij aan een goed imago van uw organisatie. Vrijwilligers zullen zich immers meer serieus genomen voelen als de organisatie zorg besteedt aan een veilige en prettige werkomgeving. Om te voorkomen dat de aandacht voor arbeidsomstandigheden naar de achtergrond verdwijnt, is het goed om een intern arbobeleid op te stellen. Met de volgende stappen gaat u op zorgvuldige wijze aan de slag met het arbobeleid en zorgt u ervoor dat het organisatiebreed wordt gedragen:

1. Bespreek veilig vrijwilligerswerk in het bestuur
2. Kies een coördinator arbobeleid
3. Inventariseer samen met betrokken vrijwilligers de mogelijke risico's en maatregelen
4. Maak een overzicht van de uitkomsten van deze gesprekken en stel prioriteiten
5. Stel met het bestuur vast welke risico's en welke maatregelen worden aangepakt.
6. Verspreid de uitvoeringstaken onder betrokken vrijwilligers
7. Zorg dat mensen hun afspraken nakomen

8. Leg de risico's en getroffen maatregelen op papier vast. Bijvoorbeeld in het huishoudelijk reglement.

Aansprakelijkheid

Met een zorgvuldige inventarisatie en aanpak van risico's en het vastleggen van zaken op papier is de kans veel kleiner dat u als werkgever iets te verwijten valt. Maar ondanks alle inspanningen kan er toch wel eens wat mis gaan. Vergeet daarom ook nooit een goede aansprakelijkheidsverzekering af te sluiten. Hierover kunt u [hier](#) meer lezen.

Controle arbeidsinspectie

Ook als uw organisatie niet RI&E-plichtig is, kan de arbeidsinspectie komen controleren. Zij zullen dan alleen kijken of de arbeidsomstandigheden veilig zijn en of alles goed geregeld. Zij zullen niet bekijken of je alles goed hebt opgeschreven.